

A Noszty-fiú esete

Bemutató a Fővárosi
Operettszínházban

A kétkeltű színház, ezúttal nem a musical, hanem az operettarcával fordult közönsége felé; vadonatúj produkciót kreáltatott Mikszáth népszerű művéből. Csakhogy lehet-e még igazi operettet írni napjainkban, az atomenergia, a számítástechnika, az úrutazás felgyorsult korában?

A színház mindenestre — érezve a kockázatot — *magasan licitált*: kitűnő személyiségeket nyert meg az ügynek. *Farkas Ferenc* komponálta a muzsikát, a librettó *Benedek András* és *Karinthy Ferenc* közös munkája, a verseket pedig *Mészöly Dezső* írta. A színpadraállítást maga a főrendező, *Vámos László* végezte, ezzel is jelezve, hogy súlyt és jelentőséget tulajdonít a vállalkozásnak. Mind-egyik név megannyi garancia a nívós munkára, és valóban: a bemutató zajos közönségsiker.

És mégis tegyük fel újra a kérdést: lehet-e az operettműfajban jelentőset alkotni a huszadik század harmadik negyedében, a musical nemzetközi virágzásának idején? Menjünk a produkcióhoz egy lépéssel közelebb.

Farkas Ferenc szemmel láthatóan el akarta kerülni a legfőbb buktatót, hogy ugyanis beletévedjen a téma és a hagyomány által egyaránt sugallt magyarnótás, daloló vígasságba. Minthogy azonban a darabban énekelni és „nótázni” mégiscsak kell, áthidaló megoldást választott: a cigány vonójára eredeti dalokat adott, s a komponált zenében is egészséges nemzeti hagyományhoz igyekezett visszanyúlni. Így lett például mindjárt az elején az öreg Noszty dala — *verbunkosdallam*. A letört dzsentrí ajkán viszont ez a derűs toborzóritmus mindenképpen komikus-ironikus hatást kelt, s ezt a tónust nem lehet soká folytatni egy olyan előadásban, amelyben — a hagyománnyal némiképp ellentétben — programszerűen *drámát játszanak*. (Valóban szerelmesnek mutatva, s így önnön fondorlati tragikus kelepccéjébe döntve a „snájdig” Noszty Ferit.) A történetnek ilyen felfogása egyenes jellemzésre és pozitív hangulati körítésre kényszeríti a zeneszerzőt is, aki végigzongorázva a lehetséges stílusváltozatokat, végül kényszerűen visszatért a hagyományos bécsi remiszenciákig, a jeles operettkomponista-elődök háromnegyedütemű keringőhangulatáig. Közben megpróbálkozik a vígopera felé nyitni (erre nemigen adtak lehetőséget az átdolgozók), és megkísérli — noha a mese karaktere ellenáll — a musicalmegoldásokat. Születik is e nemből egy-két kitűnő betétszám, például a mesterien ironizáló (és szövegeileg is pompásan megoldott) apróhirdetésdal. E sokfajta kísérlet azonban nem oldja meg a problémát, csupán egy eklektikus zenei felépítményt eredményez a klasszikus operettalapon.

Az elkerülhetetlen visszakapcsolódás a

hagyományos operettsablonhoz megkötötte az átdolgozók kezét is. Az epikus karakterű cselekményt számtalan jelenetben tudták csak színszerűvé tenni, s itt még születtek bravúros megoldások, lényegre törő, frappáns tömör jelenetek. Am az operett-dramaturgiá kényszere, hogy ugyanis a főbb szereplők mindegyike számára kell áriát komponálni, s hozzá per-sze valamiféle előkészítő jelenetet is, nos mindez szükségtelen tehetétként jelentkezett, és az adaptálók szándéka ellenére hosszan elnyújtotta a produkciót.

Mit tehet ilyen helyzetben a rendező, aki egy személyben a vállalkozásért is felelősséget érez? Igyekszik nagy tempót diktálni (mégha szembekerül is ezáltal a műfaji hagyománnyal), és megpróbálja legjobb eszközeit felhasználni a siker érdekében. Márpedig Vámosnak vannak eszközei... Kitűnő színpadképeket kreáltat (*Varga Mátyással*), stílusbravúrral felérő jelmezeket tervezet (*Márk Tivadarral*), a látványosság érdekében táncbetéteket írat (a képzeletgazdag *Roboz Agnes-sel*), és végül nagyon ügyel jeleneteinek látványos-frappáns kidolgozására. Igen ám, csak hogy e dúsító elemek többsége, miközben növeli az egyes jelenetek hatássóságát, megint terheli az amúgy is el-súlyosodott dramaturgiai építményt, és is-mét csak visszafogja a lendületet. Továb-bi tehetétként, hogy még a legsugárzóbb rendezői fantázia sem tud közepes ope-rettistákból allraund színészeket varáz-solni. A főszerepre, Mariéra talált Vá-mos alkalmas egyéniséget (noha azt is a musicaltól csalta vissza) *Lehoczky Zsuzsa* személyében, aki úgy repdes a műfajok között, ahogyan csak akar. De már part-neréről csupán egy külsőségekben megfe-lelő Noszty Ferit talált: a csinos *Farkas Bálint* eszközei még nem elegendők e szerephez, amelynek ez a felfogás még drámái súlyt is akart adni. Néhány kulcs-figurában meglelte a rendező az adekvát színészt: *Fónay Márta* parvenű Tóthnéja, *Konrád Antal* kölyök Kopereczkyje, *Zen-tay Anna* kardos Máli nénije, de még *Hadics László* Tóth Mihályja is a helyén volt. (És nagyszerű nyereségnek tűnik az Operettszínház számára a Nemzetiből át-szerződött, és itt komikus szerepben re-mekelő *Suka Sándor*.) De már a mellék-szereplők és a staffázs gyengék és mere-vek: az operettműfajban sem a másod-vonal, sem az utánpótlás nem megoldott. Mindez előnytelenül hatott az előadásra.

Mi az egyenleg? Egy produkció, amely nem találta meg igazi stílusát. Operett, amelyet modernebb elemek nem enged-nek teljesen kibontakozni; zenés vígjáték vagy musical, amelyet lefog az operett-hagyomány. A stíluszavar első áldozata kétségtelenül Mikszáth: csendes és bölcs humora elszivárgott az átdolgozás fércsei között. (Néhány szó szerint átvett mon-data idegenszerűen is hatott a harsányabb nyelvi anyagban.) Ezt azonban, bármily furcsán hat, nem tartjuk főbenjáró hibá-nak — ettől még lehetne az előadás jó. Aminthogy a kitűnő munkatársi gárda — ebből emeljük ki utólag is Mészöly játé-kos versremekléseit — egyenként mindent megtett a siker érdekében. Végül is vas-tapost arattak. Csak éppen az operettet feltámasztaniuk nem sikerült.

És ez talán nem is baj. De hát akkor miért nem kerülték meg jobban?

Lukácsy András